

Acta historica med. pharm. vet., 1968, 8, 1—2, 77. — ⁶ Jurdana S., Uremović V. Povi-
jesni pregled razvitka zdravstva u Crikvenici, Medicina, 1969, 6, 245. — ⁷ Korin N.,
Horvat M., Longhino A., Razvoj kirurgije u području Istre i Hrvatskog Primorja,
Medicina, 1967, 4, 291. — ⁸ Laszowski E., Gorski Kotar i Vinodol, Matica hrvatska.,
Zagreb, 1923. — ⁹ Matejčić M., Neki podaci o bakarskim liječnicima-kirurgima u
XVIII stoljeću, Acta historica med. pharm. vet., 1969, 9, 1—2, 141. — ¹⁰ Popov K., Sta-
tus zdravstvenih radnika XVIII veka u Somboru, Zbornik radova XIX naučnog
sastanka NDZIZKJ, 14.—15.XII Novi Sad 1968. — ¹¹ Rigoni A., Arhiv župe B. D. Ma-
rije u Crikvenici (1914—1941), Crikvenica. — ¹² Povijest kirurgije, Med. enciklope-
dija, J. L. Z., Zagreb 5., 1961. — ¹³ Povijest medicine, Med. enciklopedija, J. L. Z.,
Zagreb, 8., 1963. — ¹⁴ Willer Z., Čupen J., Sivački J., Povijest razvitka zdravstvene
službe u Virovitici kroz 220 godina, Zbornik radova stručnog sastanka Podružnice
Z. L. H., Virovitica, 1970.

UNE DONNÉE SUR LE PREMIER TRAVAILLEUR SANITAIRE A CRIKVENICA

Stanko JURDANA
Vladimir UREMOVIĆ

LES AUTEURS DECRIVENT LE PREMIER DOCUMENT, TROUVE SUR LE
maître-autel de l'église paroissiale de Crikvenica, qui fait mention d'un travailleur
sanitaire de 1776. Il s'agit d'un prêtre laïque de l'ordre du St. Paul, frère Cosmas
Mayr chirurgien, parce que il n'était pas permis de s'occuper avec le sang auä
prêtres pères spirituels.

Puis ils donnent une classification des travailleurs sanitaires de ce tamps-là en
médecins et chirurgiens en indianant les differences entre euä.

Enfin ils décrivent l'ordre du St. Paul dont les prêtres furent très populaires pour
leurs grands mérites dans le domaine de la science, de l'éducation et de la santé.
Ils souliignent l'importance d'une étude approfondie de leur héritage écrit, qui se
trouve dans les Archives de la République de Croatie à Zagreb.

O JEDNOM LIJEČNIČKOM (LJEKARNIČKOM) PRIRUČNIKU IZ 1702. GODINE

Vladimir SUSTIĆ

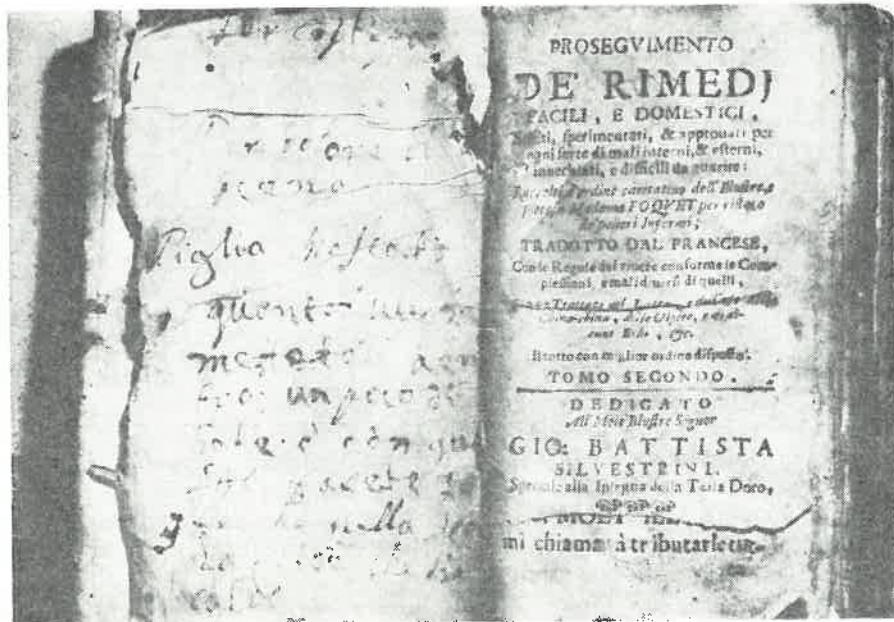
ZBOG RASPOREDA I OBRAĐENE MATERIJE INTERESANTAN JE
priručnik »Prikaz sredstava laganih i domaćih uporabljenih i osiguranih
za svaku vrst unutarnjih bolesti, vanjskih, staračkih i teških za ozdrav-
ljenje«. Tiskan na blizu 600 stranica formata 8×15 cm predpostavlja se,
u namjeri pogodnoj za liječnika praktičara. Primjerak koji smo imali
prilike vidjeti dobro je ušćuvan*.

Na prvoj stranici osim napomene o kakvom »prikazu« je riječ, istaknut
je izvor materije i posveta »sabranih radi karitativnih razloga glasovite i
milostive gospođe Foquet za spas siromašnih bolesnika«. Priručnik je
na starom talijanskom jeziku i pismu a »prevedeno iz francuskog sa pra-
vilima da se živi prema konstituciji tijela i raznih bolesti te konstitucije.
Sa jednim opisom mlijeka, uporabe China-China, zmija, raznih trava itd.«
Zatim još na prvoj strani »sve u najboljem redu raspoređeno drugi
svezak posvećeno glasovitom gospodinu Gio Batista Silvestrini...« (sl. 1.)

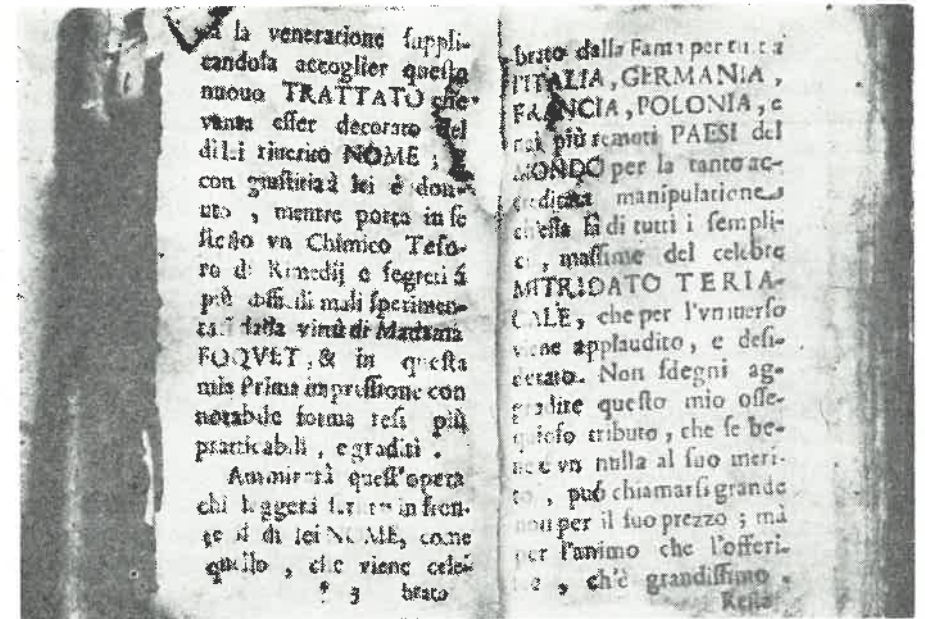
U daljnjem tekstu, odmah iza naslovne stranice izdavač Iseppo Prodocimo
uz oznaku da je tisak drugog sveska »priručnika« završen 6. listo-
pada 1702 god. obraća se biranim riječima autoru »odanost mojega
srca zajedno sa sveopćim poštovanjem zasluge vašega slavnoga gospod-
stva obavezuje me da vam prikažem poštovanje zamolivši vas da primite
ovaj novi prikaz koji će ukasiti vaše poštovano ime, kojega zaslužuje
a u sebi nosi blago kemije i tajna sredstva za najteže bolesti iskušano od
gospođe Foquet. U ovom mojem prvom izdanju sa plemenitom namjerom
učinio sam prikaz praktičnim i prihvatljivim. Ovo će djelo cijeliti svaki
onaj koji vidi u naslovu ovoga rada vaše ime koje je slavno po cijeloj
Italiji, Njemačkoj, Francuskoj i Poljskoj pa i u najzabačenijim zemljama
svijeta...« (sl. 2, 3 4).

Kako je upravo prva stranica oštećena (sl. 1) nije moguće navesti autora.
Tekst, vidi se, odobrili su za izdavanje 30. travnja 1702 g. prokurator
sveučilišta u Padovi Gio. Lando i Frac. Cornaro sa supotpisnikom tajni-
kom Agostino Gadaldini. »Mi reformatori studija u Padovi. Videno od
našeg tajnika u knjizi štampanoj u Bolonji godine 1693 sa naslovom
Prikaz pomoćnih sredstava madam Foquet ne razlikuje se od principa i
dobrih običaja, dozvoljavamo štampanje Isseppo Prodocimu...«

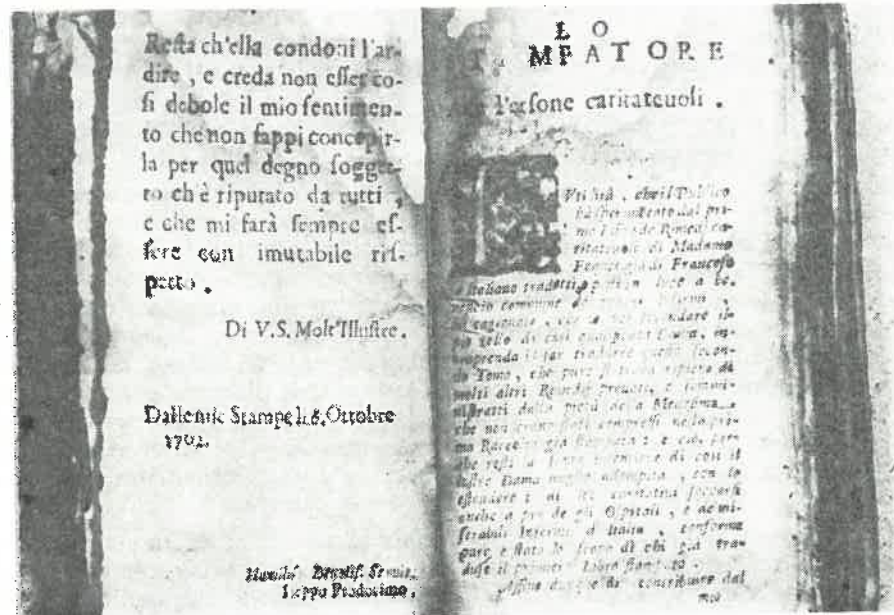
* Priručnik je u vlasništvu obitelji pok. Damjana Baričević iz Velog Lošinja
(o. Lošinj).

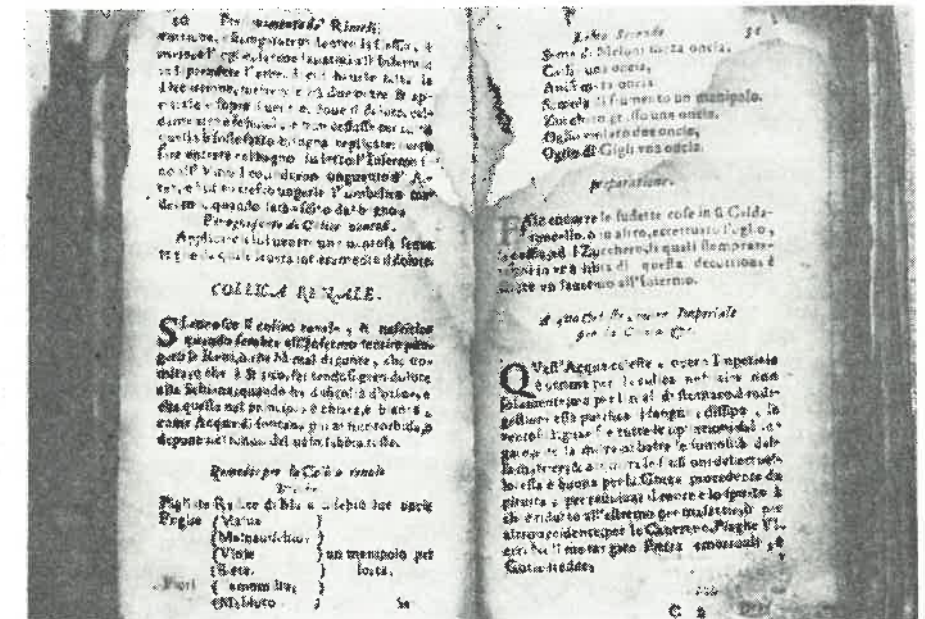
Slika 1

Slika 3

Slika 2

Slika 4

Konačno na 26 stranica (pretpostavlja se za francuski original) osvrt i kritiku daje i zaključuje »ja dolje potpisani doktor i voditelj medicinskog fakulteta Pariza i liječnik kralja potvrđujem da sam čitao knjigu lije-kova sa naslovom Prikaz sredstava laganih i domaćih uporabljenih i osi-

guranih za svaku vrst unutarnjih i vanjskih bolesti, bolesti staraca i teško izlječivih sakupljenih po karitativnom nalogu milostive gospođe Foquet za ozdravljenje siromašnih bolesnika, našao sam da su vrijedni objavljivi-

vanja ako se to sviđa gospodinu kancelaru da dade dozvolu. Napisano u Parizu 12. kolovoza 1686. Potpisani *Bachot*».

Osim što priručnik ima format 8×15 cm i pogodan je za nošenje na kraju teksta postoje još 23 prazna lista što se smatra da je trebalo poslužiti korisniku za bilješke ili recepturu. Tako kod primjerka kojeg prezentiramo ovaj dodatak praznih stranica ispisan je podacima o lijekovima, izgleda jednim te istim rukopisom, koji se međutim mijenjao tokom godina od urednog sitnog do nemirnog, šireg i većeg pisma.

Zanimljivo bi bilo analizirati porijeklo vlasništva, koja pretpostavka se je nama nametnula čisto slučajno. Naime, 1671. g. kao službenik tadanje venecijanske administracije doselio je Pietro Bonicelli u Veli Lošinj na o. Lošinju inače rođen u Bergamu. Sin Gregorio i unuk Pietro bili su liječnici. Dapače smatra se kako je ovaj posljednji bio kirurg¹ a čija je originalna diploma o završetku studija medicine u Padovi 1761. g. do danas sačuvana².

Kuća obitelji pok. D. Baričević koja je u posjedu priručnika, bila je vlasništvo Bonicelli-evih. O tome su sačuvani podaci, ali i na cisterni kuće vidi se oznaka »G. B. 1758« oznake vlasnika (Gašpar) brata liječnika Gregoria Bonicelli. Mi vjerujemo da je i priručnik kao i kuću moguće vezati uz liječničku obitelj Bonicelli.

Izvori i literatura

¹ Šustić, V., Pregled razvoja kirurške službe na otoku Lošinju, *Medicina*, 1965, 2, 104.
— ² U vlasništvu kap. Maria Martinolića, Mali Lošinj.

A MEDICAL (PHARMACEUTICAL) BOOK DATED 1702

Vladimir ŠUSTIĆ

THE AUTHOR GIVES A BRIEF RETROSPECTIVE RE-EXAMINATION OF A VERY interesting Hind medical (pharmaceutical) book dated 1702, which was dedicated to the »illustrious gentleman Gio. Batista Silvestrini.«

The introduction of this book was written by Bachot, »leader of the medical university in Paris and the King's physician«, and is dated 12th August 1686, in Paris.

Besides descriptions of various diseases, there are a large number of medical prescriptions and how to prepare many well-known medicines of that time »which were obtained by request of the gracious Lady Foquet«.

DEVET DECENIJA OD JEDNE ZANIMLJIVE NAREDBE

Miodrag RADOSAVLJEVIĆ
Dimitrije ĐULIĆ

BOLEST NE DOLAZI SAMA OD SEBE, ONA JE UGLAVNOM POSLEDICA siromaštva, ekonomske i higijenske zaostalosti. Srpski narod je umirao od raznih bolesti više nego drugi narodi. Posledica minulih ratova i velikih epidemija su već i inače iznemogli i bolesni narod uništavale, a nije bilo ni lekara ni neke organizovane pomoći. Zahvaljujući svojoj vitalnosti srpski narod nisu mogli da unište ni fizički ni telesni naponi. Upornost da se iz ničeg stvori nešto, u doba kada su drugi narodi već imali organizovane bolnice sa lekarskim kadrom, daje sliku napredne želje ondašnjih vlasti Srbije da stvori organizovanu i »uređenu sanitetsku struku o čuvanju narodnog zdravlja«.

Jedan podatak najbolje ilustruje kakvo je stanje bilo u tadašnjoj Srbiji. »Mnoštvo naroda propalo je u ratu, nešto izginulo, nešto pomrlo, jedan deo stanovništva bio se iselio preko Save i Dunava, a mnogi su se još nalazili po zbegovima po planinama. Zemlju, koja i inače nije bila mnogo naseljena, niti je mogla mnogo prihoda davati, a pored toga i u ratu bila opustošena, trebalo je sada naseliti, te pojačati njenu privrednu i poresku snagu, a na pojačavanje populacije nije se moglo ni misliti, ako stanovništvu ne bi bila zajemčena bezbednost«¹.

U tom vremenu iscrpljenoj i ojađenoj Srbiji bio je neophodan podmladak, te je svako dete i svaki izlečeni, bila velika dobit za državu, pa je i ova naredba bila u tom smislu donesena. Od posebnog je interesa tekst, o broju lekara i babica na određen broj stanovnika.

Jedan od sačuvanih podataka o ustrojstvu sanitetske službe u Čupriji govori da je tadašnja vlast u Srbiji vodila stalnu brigu o narodnom zdravlju.

Pre tačno devedeset godina, uz Zakon o uređenju sanitetske struke i čuvanju zdravlja 1881, godine, u nizu ostalih mera na zaštiti narodnog zdravlja, doneta je i ova Naredba²: